

פרשת
חיי שרה
כ"ה חשוון
תש"פ
1000

פחד דוד

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלוכ"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוכ"ן רבי חיים פינטו זיע"א

ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

4:23 | 4:07 | 4:16 | 4:02 **הדלקת נרות**

5:18 | 5:14 | 5:17 | 5:15 **מוצאי שבת**

5:55 | 5:52 | 5:53 | 5:54 **רבינו תם**

שבת מברכין, ראש חודש בימים חמישי-שישי
המולד ביום רביעי בשעה 7:18 ו-7 חלקים

הילולא
דצדיקיא

- כה - רבי דוד כהן למגרב
- כו - רבי שלום לופס רבה של עכו
- כז - רבי משה נתן נטע צינורט
- כח - רבינו יונה מגירונדי
- כט - רבי צבי הירש מרימנוב
- א - רבי אפרים אנקוואה
- ב - רבי נתן מאיר וואכטפויגל

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל
ישלח הודעה: mld@hpinto.org.il

משכיל לדוד

עלינו לדעת את ערך הזמן

את שליחות אדונו במהירות האפשרית, על מנת שלא יכשל בה משום הנגיעה שיש לו בדבר. ומשום כך אליעזר הזכיר את השם המפורש כדי להימנע ממלחמה עם לבן ולהזדרז לקיים את שליחות רבו.

ובזמן שאליעזר חזר עם רבקה חזרה לבית אדונו, הדרך נותרה על כנה כמות שהיא מבלי להתקצר, מכיוון שאליעזר כבר ביצע את שליחות אדונו ולא היה חשש שהדרך הארוכה תותיר בידו פתח למעילה בציווי אברהם. כיון שמחשבתו של אליעזר בדבר לקיחת יצחק לבתו ירדה מן הפרק לאחר שכבר נמצאה האשה הראויה בדמות רבקה, ובפרט כאשר ראה שחפץ ה' הצליח בידו, הבין מיד שמאת ה' יצא הדבר ואין חכמה ואין תבונה לנגד ה'.

בשובו חזרה חפץ אליעזר בדרך רגילה ללא קפיצות, כיון שכעת כבר אין בהליכתו משום ניסיון, ואם כן יוכל עתה לקבל שכר על כל פסיעה ופסיעה, ואכן הקב"ה לא קיפח את שכרו וקיבל שכר על כל מהלך ומהלך בדרכו הארוכה חזרה לבית אדונו.

מסופר על הגאון מוילנא שבא אליו אליהו הנביא ורצה ללמד אותו את רזי התורה, אולם הגאון מוילנא סרב לך. ובמבט ראשון סירוב זה מעורר תמיהה, כיצד ניתן לדחות ולסרב להצעה יקרה זו. אלא שמחשבת הגאון מוילנא הייתה שאם הוא ישב ללמוד עם אליהו הנביא, אזי שכל הקושיות המצויות בתורה יתיישבו לפניו במהירות ללא קושי ומאמץ. ומאחר ורצונו של הגאון לזכות בשכר השמור למי שעמל ויגע בתורה הוא סרב להצעה זו. ידע הגאון מוילנא שעל מנת להבין סוגיא סבוכה בגמרא, עליו לשבת יומם ולילה ולהיות נתון כל כולו בדברי הגמרא כדי להבינה. ובדואי שהשכר על כל דקה יקרה המנוצלת ללימוד הוא בעל ערך רב, ועל כן לא רצה להפסידו על ידי קיצורי דרך בלימוד הגמרא.

כידוע על פי ספרי הקבלה שהקב"ה ברא את כל העולם כולו כבר ביום הראשון, ובכל יום יום תיקן והשלים את הבריאה של אותו יום. ובזה שהקב"ה חילק את בריאתו לימים יש בזה מסר עבור האדם מהו ערך הזמן ועד כמה הוא ניתן לניצול. בחיי היהודי ישנם מידי זמן הפוגות כדוגמת שבתות, ראשי חודשים וימים טובים, וזמנים אלו הם בבחינת תמורה עבור האדם על מנת שיתבונן בעצמו ויראה מה הספיק עד עתה, האם הוא התקדם בעבודת ה' במהלך השבוע שחלף, והאם הוא הצליח לשבור מידה רעה המצויה בקרבנו בזמן שעבר עד כה.

חלוקת השנה לימים, שבועות, וחודשים, נעשו עבור האדם שהוא נזר הבריאה, כדי שיוכל לחקור עצמו ולחפש דרכיו, האם הוא השכיל לנצל את הזמן הרב שהיה נתון בידו כראוי, או חלילה הוא בזבז את זמנו לריק בהבלי העולם הזה. מסופר על מרן הרב שך זצ"ל שיום אחד ראוהו תלמידיו גועה בבכייה, ואמר לתלמידיו שבאותו יום הוא לא קרא קריאת שמע בזמן המהודר והמדוקדק שהוא רגיל לקרוא מידי יום, ומכיוון שהיום כבר חלף מבלי שוב, אזי הוא בוכה ומצטער על כך.

"ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך וכל טוב אדוניו בידו ויקם וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור" (בראשית כד, י')

אברהם אבינו מצווה את עבדו אליעזר ללכת אל העיר חרן ולקחת לבנו יצחק אשה כשרה מבנות המקום. ומבארים חז"ל (ב"ר נט, יא) שדרכו של אליעזר קפצה לו והוא הגיע במהלך יום אחד בלבד לחרן, למרות שהדרך עצמה ארוכה היא ולקחת על פי הטבע מספר ימים. וקשה, מדוע אברהם אבינו שהיה ידוע בצדקותו המופלגת בכל העולם כולו לא זכה שתקופץ לו הדרך בזמן שהקב"ה ציוה אותו לעזוב את חרן וללכת אל ארץ כנען, הרי אם עבדו אליעזר זכה לקיצור הדרך, קל וחומר שהרב היה ראוי וזכאי לכך.

ונראה להשיב שאין הקב"ה מעמיד אדם בניסיון שהוא אינו מסוגל לעמוד בו, ואם בא על האדם ניסיון כל שהוא, ברור הדבר שהוא מסוגל לעמוד בו. ואם חלילה לא זכה אותו אדם לעמוד בניסיון, כנראה שהוא לא השקיע די מאמצים על מנת לעמוד בקושי זה בגבורה. לאליעזר הייתה בת אשר אותה רצה בכל מאודו להשיא ליצחק, וכיון שידע הקב"ה שאליעזר לא יוכל לעמוד בשליחות כראוי, וללכת את כל הדרך הארוכה המקשרת בין חרן לארץ כנען, לפיכך קיצר לו הקב"ה את הדרך, וזאת כדי שאליעזר יוכל למלא את רצון אדונו אברהם בשלמות.

לעומת זאת אברהם אבינו שהיה בדרגה גבוהה וברום המעלה יכול היה ללכת את כל המרחק הקיים בין חרן לארץ כנען מבלי להרהר אחר הקב"ה ולשאול שאלות, על אף שאברהם הלך בציווי ה' מבלי לדעת להיכן פניו מועדות, ומשמע שבכל פסיעה ופסיעה על פי ציווי הקב"ה היה טמון בו ניסיון. ומאחר והקב"ה מעוניין לשלם שכר רב לאלו ההולכים בדרכו מבלי להרהר אחריו, הותיר הקב"ה את אורך הדרך כפי שהיא ולא קיצרה, על מנת שאברהם יקבל שכר על כל פסיעה ופסיעה, אותה פסע בציווי ה'.

לפי זה מובן מדוע הקב"ה קיצר את דרכו של אליעזר בעוד שהוא הותיר את הדרך כמות שהיא לאדונו אברהם. ועל פי ביאור דברים אלו ניתן להסיק את גודל מעלת ערך הזמן, שכל רגע על פני האדמה המנוצל כיאה וכיאות לעבודת ה', מזכה את האדם בשכר רב לאין ערוך. וכמו כן הקב"ה אינו מנסה את האדם בניסיון שאינו יכול לעמוד בו, עד כדי כך שה' מקצר את דרכו של אליעזר כדי שלא יגיע לידי ניסיון בזמן הארוך הנתון בידו וימנע מלקיים את ציווי אדוניו.

כאשר אליעזר ראה מרחוק את לבן וכלי מלחמה בידו, הוא אמר מיד את שם ה' המפורש ואליעזר ועשרת גמליו פרחו באוויר. וקשה, מדוע אליעזר לא יוצא להילחם כנגד לבן, בזמן שידוע הוא שאליעזר ניחן בכוח רב, והוכחה לכך ניתן להביא שאליעזר ואברהם אבינו יצאו להילחם כנגד חמשת המלכים לבדם ונצחו אותם במלחמה, ומדוע אליעזר חשש להילחם כנגד לבן והתחמק ממלחמה עמו על ידי אמירת השם המפורש.

ונראה לומר שהיות ואליעזר ידע שההליכה במטרה לחפש אשה ליצחק זהו ניסיון גדול בעבורו, הוא לא רצה לבזבז את זמנו לריק במלחמה כנגד לבן, וכל רצונו היה לעשות

במסילה נעלה

שביבי אמונה ובטחון מפקנסו של מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

דברי חכמים

פרפראות לפרשה

משולחנם של חכמי התורה

לקט הנהגות ומעשים בענייני שידוכים, ממרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

"ולקחת אשה לבני ליצחק" (בראשית כד, ד)

דרכו של רבינו לומר, כי ראה בחייו פעמים רבות לאין ספור, כי שידוך שלא נגזר - ימצאו סיפורים שלא היו ולא נבראו כדי שלא יצא, ואילו כשנגזר - גם מה שבאמת צריכים לדעת, הקב"ה מעלים, והכל משמים. וכמעשה שהיה באחד שהגיע אל החזון איש, ובכה לפניו שהשכן מלמטה משמיץ אותו כל היום, ומי יודע איך ימצא שידוך לילדיו, נענה לו החזו"א: "כשיגיע השידוך הנכון ישאלו את השכן מלמעלה ולא את השכן מלמטה"... וכך היה.

יהודי נכנס לרבינו לתנות את צערו על פלוני, שהשיב לו תשובה שלילית ויש לו טענה עליו, אמר לו רבינו: "מה שייך שתהיה תרעומת של משהו שהשיב שאינו רוצה? משל למה הדבר דומה, אחד שהלך ברחוב וחיפש את ראובן, אך פגש את שמעון ובתחילה חשב שזה ראובן ורק בסוף ראה שזה שמעון, וכי שייך שיהיה לו תרעומת עליו? ודאי שלא! כך גם בשידוכים, מה שההוא סירב זה מכיוון שאין זה השידוך האמיתי שנגזר".

ואמנם מורה רבינו להיזהר מאד, לא להעליב את הצד השני כשלא מעוניינים בשידוך, ואפשר תמיד למצוא מאה תירוצים...

גיל הנישואין: רבינו מעודד מאד את הנישואים בגיל צעיר, כפי הנאמר במשנה ונפסק להלכה ברמב"ם: "בן י"ח לחופה". ומביא את דעת החזו"א, שרצונו היה שיינשאו כבר בגיל שבע עשרה, ומה שיש שמשיבים לעומתו כי חוששים שיפריע להם ללמוד, דוחה שזה היה נכון בחו"ל שלא היו כוללים מסודרים, אבל היום אדרבה, אחרי החתונה לומדים יותר טוב. ומביא המעשה בנינו של הח"ח שרצה להשיאו צעיר ולא הסכימה אמו, וסופו שנשאר רווק.

תפילות לשידוך: נשאל רבינו מאיזה גיל של הילדים צריכים ההורים להתחיל להתפלל עליהם, שיזכו לשידוכים טובים, ושילך בקלות. והשיב "משנולדו".

סגולה לשידוך: לאחד שביקש סגולה למצוא זיווג במהרה, אמר רבינו ללמוד מסכת קידושין.

ספק בשידוך: אברך יקר הסתפק בעניין שידוך שהוצע לבנו המצוין, ושטח הספק לפני רבינו, וכך שאל: "יש לי בן בשידוכים, בחור מצוין ב"ה, ויש הצעות שונות מידי פעם, וכעת על הפרק הצעה מסוימת, שאין להם כסף כ"כ, וחוששני שבשביל הצלחת לימוד ותורתו של בני, אין כדאי לגשת להצעה כזו, מכיוון שיפול על כתפיו עול כספי לאחר החתונה, ושמה עלי להמתין להצעה אחרת שיכולים לתת יותר?" והכריע רבינו ואמר: "אם הבחורה טובה, הוא יוכל ללמוד היטב אחרי החתונה בכל מצב" (דברי שיח').

עין רואה ואוזן שומעת

באחת מטיסותיי לקהילה יהודית שבגולה, ישב לצדי יהודי שבמשך כל זמן הטיסה עקב אחריי ואחרי מעשיי.

בהגיע שעת הארוחה, כאשר הדיילות במטוס חילקו את האוכל לכלל הנוסעים, הוצאתי מתיקי כריך שהבאתי עימי. לאחר שנטלתי את ידיי כהלכה, ברכתי והתחלתי לאכול, ואילו האדם שישב לצדיי אכל מן המנה המוגשת במטוס, המכילה מאכלות טריפה ממש.

כשסיים את מנתו הרגיש היהודי שלא בנוח, ואמר לי: "מה אעשה, אני חייב לאכול ואין לי כל ברירה אחרת".

"מדוע לי יש ברירה אחרת ואילו לך אין?" שאלתי אותו, והמשכתי: "אם אציע לך אוכל כשר משלי, האם תאכל אותו במקום לאכול את מנת הטריפה המוגשת במטוס?"

"אחשוב על כך" השיב היהודי.

המשכנו לשוחח על מגוון עניינים עד שנודע ליהודי שאני מצרפת.

"האם אתה מכיר את הרב פינטו?" שאל היהודי והוסיף:

"אימי סיפרה לי עליו רבות, והייתי מעוניין מאד לפוגשו".

במה מפטירין

הפטרת השבוע:

"והמלך דוד זקן בא בימים" (מלכים א. א)

הקשר לפרשה: בהפטרה נאמר: "והמלך דוד זקן בא בימים", וכן בפרשה נאמר: "ואברהם זקן בא בימים". וכמו כן בהפטרה מובא שדוד מסר את המלוכה לפני מותו לשלמה בנו, כפי שמסופר בפרשה שאברהם נתן את כל אשר לו ליצחק.

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

מצוה לדון לכף זכות

גם אם נתברר לו שמה שסיפרו לו, שפלוגי דיבר עליו, או עשה מעשה נגד רצונו, שהוא אמת. עליו לדון אותו לצד הטוב ולצד הזכות, שלא היתה כוונתו להקניטו בזה. ומצוה מן הדין לדון אותו לכף זכות, והוא על ידי שלא רצה לדון אותו לכף זכות, ממילא נשתרבע עליו ענין זה לעולה, מה שדבר עליו או עשה מעשה נגדו, ונקט לה בליבו עליו עבור זה, לכן נקרא משום זה בשם מקבל רכילות.

מן האוצר

ממשנתו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

ישמעאל נופל לפני יצחק

"אלה הם בני ישמעאל ואלה שמותם בחצריהם ובטירותם שנים עשר נשיאים לאמתם. ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלושים שנה ושבע שנים ויגוע וימת ויאסף אל עמיו. וישכנו מחוילה עד שור אשר על פני מצרים באכה אשורה על פני כל אחיו נפל" (בראשית כה, טז-יח)

בסוף פרשת חיי שרה התורה מזכירה את מנין שני חיי של ישמעאל, ומסבירים המפרשים שבזה שהתורה מונה את שנותיו של ישמעאל יש בכך ללמדנו שישמעאל עשה תשובה לפני מותו. וכן כותב רש"י שלשון גויעה מזכרת רק אצל צדיקים, לפיכך יש להסיק שישמעאל שב בתשובה שלימה טרם מותו ונפטר מן העולם בצדקות.

התורה כותבת שישמעאל זכה שיצאו ממנו שנים עשר נשיאים, ומדוע זכה לכך, בזכות מצות ברית המילה שהחזיק בידו. ומוסיף הזוהר הקדוש (ח"ב לב, א) שאם ישמעאל זכה לתמורה כה גדולה בדמות שנים עשר נשיאים בעבור קיום מצוה אחת, הרי שיש בזה מוסר השכל עבורנו עד כמה הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה ובריה ומשלם לכל אדם כפי פועלו. וקל וחומר יהודי כשר המקיים את מצוות התורה בהקפדה יתירה שיזכה לשכר הרבה.

והתורה מסיימת בלשון "על פני כל אחיו נפל", משמע שזכות מצוה זו לא תעמוד לצאצאי ישמעאל לעתיד לבוא והם לא ייטלו עליה שכר. כמו שאמרו חז"ל (ילקוט שמעוני במדבר רמז תרפ"ד) שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה מי שיש בידו ספרי יוחסין יבוא ויטול שכרו, ואף בני ישמעאל יבואו ליטול שכר באומרם שהם צאצאי ישמעאל שהוא בנו של אברהם, אך ספרי יוחסין לא יהיו בידם משום שבמשך הדורות הם השחיתו את דרכם והתערבו עם שאר אומות העולם, ונישאו בנישואין שאינם כשרים עד שנעשו כולם ממזרים, ולפיכך לא נשתמרו בידם ספרי יוחסין.

ויש המבארים שספר הייחוס הוא התורה הקדושה, והיות ובני ישמעאל אינם מקיימים את התורה ככתבה וכלשונה, הם לא יזכו לקבל שכר על מצות ברית המילה שאביהם עשה. ועל כן נכתב בפסוק לשון "נפל", שזכות מצוה זו של ישמעאל תיפול והיא לא תעמוד לצאצאיו לעתיד לבוא.

פניני הפרשה

חשבון מדוקדק של אבות האומה

"שני חיי שרה" (בראשית כג, א)

לפירושו של רש"י ש"כולם שווים לטובה", ביאר הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, כי אם יקשה מדוע חי אברהם יותר משרה עד קע"ה שנים, אין זאת אלא שכידוע בן מ"ח שנים הכיר אברהם את בוראו (לפי אחד החשבונות בדברי חז"ל), אם כן נמצא ששנות חייו היו מדוקדקים בחשבון קכ"ז שנים כמו שנותיה של שרה אמנו ע"ה, שהיא הכירה את בוראה מיום לידתה, וכמו שביאר רש"י שנקראה בשם 'יסכה' על שם שהיא היתה סוכה (צופה) ברוח הקודש. ואם כן היו ימי שניהם שווים. וזהו מה שכתב רש"י כולן שווים לטובה וממילא היו ימי חייהם שווים.

העולם הזה אינו אלא פרוזדור

"גר ותושב אנכי עמכם" (בראשית כג, ד)

אברהם אבינו ע"ה, מסביר רבינו אור החיים הקדוש זיע"א, חשש לומר על עצמו שהוא תושב בעולם הזה, שהוא היפך מידת הצדיקים, שיודעים שאין העולם הזה אלא כפרוזדור לפני הטרקלין, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום "גר אנכי בארץ". ומשום כן הקדים לומר שאינו אלא 'גר', והיינו כי הוא גר בעולם הזה, ורק אחר כך אמר לבני חת כי הוא תושב עמהם.

שידוך אינו מסחר

"לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני" (בראשית כד, ג)

'כנעני' מלשון סוחר. כמובא בכמה מקומות בתורה שהכינוי 'כנענים' היינו אנשים סוחרים. ומכאן דרש בדרך מליצה בעל ה'ליקוטים וסיפורים' שאברהם אבינו ע"ה מצווה את עבדו אליעזר שלא יקח אשה ליצחק מאלה שעושים עסק ומחסר מהשידוכים, שהעיקר אצלם הוא מתן המוהר, הנדונה וכדומה, אלא ישים לב לפנימיות ולמידות הטובות שהם הם העיקר בשידוך.

מתי מתכופפים לפני בהמה?

"וישתחו אברהם לפני עם הארץ" (בראשית כג, יב)

מסופר על הגאון בעל ה'נודע ביהודה' זצ"ל, שפעם אחת הלך לקבץ נדבות לצורך ענין חשוב, והגיע לביתו של קמצן וגס רוח. נפנה אליו מלווה ואמר לו "רבינו, אין זה מכבודכם ללכת אל איש כזה".

וכך השיב לו ה'נודע ביהודה' בנועם שיחו:

"כשצריך אדם לחלב, הוא מתכופף אפילו לפני הבהמה ובלבד שיוכל לחלוב אותה..."

אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה, ואמרה שתה וגם גמליך אשקה", וכידוע יש בגופו של גמל מקום לצבירת מים למשך שבוע ימים, כי הגמל הולך במדבריות ושותה כמויות עצומות של מים, וזו טרחה גדולה להשקות גמל; גמל ממוצע שותה כשבעים ליטרים, ודלי רגיל מחזיק כעשרה ליטרים, כלומר שעבור כל גמל היא שאבה שבעה דליים, וכיון שהיו שם עשרה גמלים, נמצא שהיא שאבה שבעים דליים עבורם...

דבר פלא כתוב בילקוט שמעוני (רמז תשס"ה): עוג זה אליעזר, ופרסות רגליו ארבעים מיל, ואברהם היה טומנו בכף ידו. פעם אחת גער בו ומיראתו נפל שינו ונטלו אברהם ועשהו מיטת שן והיה ישן בה. ומה היתה אכילתו? אלף שוורים, ושתיתו אלף ליטרא...

גם אם נאמר שרבקה לא שאבה לאליעזר אלף ליטרא, על כל פנים אדם כל כך גדול שעומד בחוסר מעש ונותן לילדה בת שלוש לטרות כל כך הרבה, והיא בטוב ליבה שמחה לעשות את זה בעצמה, סימן מובהק הוא על טוב ליבה באמת. ומי שיש לו לב טוב, במידה זו כלולה כל המעלות, כדברי ר' יוחנן בן זכאי.

ולפי זה אפשר אולי להצדיק ולהבין את מעשה אליעזר שחשב שהוא עושה כהוגן, ולא חשש שאיזה שפחה תצא ותגיד שתה וגם גמליך אשקה. כי זה יכול להיות רק אצל מי שיש לה נשמה טהורה ולב טוב באמת כמבואר. אצל רבקה מצא אליעזר יותר גדלות במידת הטבה, כעדות הכתוב "ותרץ" "ותמהר" כמה פעמים, "ותשק לכל גמליו".

בזמן שאליעזר ואנשיו עומדים ומביטים ולא עוזרים, רבקה עושה זאת בשמחה ובזריזות, כמי שהיא עוזרת לאנשים מחוסרי יכולת ובאה להצלתם, וזה סימן על טוב ליבה באמת. כי מי שיש לו לב טוב באמת הוא רוצה ומשתוקק לעשות טוב עם השני, לא בגלל חולשת מזג, או סבל שלו או רחמנות, אלא ממש שמח על ההזדמנות שיש לו להיטיב לזולתו.

נביט אפוא אל צור חוצבנו ונלמד ממעשיהם הגדולים להיטיב עם זולתנו ברצון ובשמחה, ובמסירות באמת.

אליעזר היה בטוח שבודאי האציל ה' יתברך נשמה גבוהה כזו והיא נמצאת בעולם, שבשביל כך התפלל אל ה' שיעשה חסד עם אדונו אברהם, ויצליח את דרכו להגיע אל מטרתו הנשגבה בדרך נס ופלא.

ומתוך חכמה רבה השכיל אליעזר להמציא בחינה שהיא לא כמנהג העולם, בנדיבות כזו שרק האמהות הקדושות ראויות לה, מתוך עוצם דבקותם בה' בצימאון לעשות חסד גם עם עשירים שאינם זקוקים לחסד כלל, שכך אמר בתפילתו "ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני", שאם תזדמן לפניו נערה אצילה שתעשה חסד כזה בחפץ לב, או אז הוא יהיה בטוח שהגיע אל מטרתו בלא שום ספק, כי לא נמצא בעולם דוגמתה שתעשה חסדים כמו אלה.

ועדיין צריך ביאור, ומה עם שאר המידות?

אכן כבר למדנו בפרקי אבות (ב, ט) "אמר להם צאו וראו איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם. רבי אלעזר אומר עין טובה. ר' יהושע אומר חבר טוב. ר' יוסי אומר שכן טוב. ר' שמעון אומר הרואה את הנולד. ר' אלעזר אומר לב טוב. אמר להם רואה אני את דברי ר' אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם".

וביאר ר' עובדיה מברטנורא, לפי שהלב הוא המניע לכל שאר הכוחות, הוא המקור שממנו נובעים כל הפעולות. ומפני זה אמר ר"י בן זכאי "רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם".

והוסיף על כך בעל ה'תפארת ישראל' והמתיק את הביאור הנפלא "כשלב שוקט ושמן ישקיף על כל אדם לטובה, וירבו אוהביו בחבר טוב, ושכן טוב. וגם במנוחת נפשו יוכל להשקיף את הנולד ויאהב גם ה' בכל לבבו ונפשו ע"כ.

והנה מעשיית פעולה טובה, צדקה או גמילות חסד, אי אפשר עוד להכיר את ה"לב טוב" שבאדם. כי יתכן בכוחות הנפש שאדם עושה טובה לשני וזה בא מחלישות המזג שלא יכול לראות צער, ועושה את זה להקל לעצמו את הצער, או מטעמים אחרים.

אבל כאן שהיה אליעזר ואנשיו כדכתיב "ורגלי האנשים אשר איתו", אמר אליעזר "הנה אנכי ניצב על עין המים, והיה הנערה

"והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה, ואמרה שתה וגם גמליך אשקה. אותה הכחת לעבדך ליצחק, ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני" (בראשית כד, יד)

וברש"י ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים וכדאי ליכנס בביתו של אברהם. והיינו שעשה אליעזר בחינה לידע מי היא האשה הראויה להינשא ליצחק ולהיכנס לבית אברהם, והבחינה היתה שתהא גומלת חסדים ורק זו ראויה להינשא ליצחק.

והנה יש להתבונן מדוע הספיקה לאליעזר עבד אברהם הבחינה במידת החסד, והרי היו באברהם אבינו ע"ה מעלות נוספות מלבד מעלת החסד, כמו מידת היראה וביטחון, ובפרט מידת האמונה. ואם כן מדוע לא בחנה ובדקה אליעזר אף במעלות אלו, ושמא אף אם במידת החסד מושלמת מכל מקום אולי חסרה לה מעלות אלו, והיאך תיכנס לביתו של אברהם ושאר מעלותיו של אברהם אין בה?! וממהלך הכתובים משמע שהסתפק אליעזר במידת החסד.

שאלה נוספת שואלים בעלי המוסר, לו יהי שיש לה מידות נאצלות, אבל היא הרי גדלה בבית של עבודה זרה, ואיך אפשר לקחת אותה אשה ליצחק, ואף אם היא בעצמה לא עבדה עבודה זרה, אבל סוף סוף היא היתה בבית וספגה את האוירה, איך אפשר לקחת ליצחק אשה שבאה מבית שעובדים בו עבודה זרה? אם היא באה מבית עבודה זרה, מה מועילות לה המידות הטובות!?

בספר 'זכרון מאיר' מדייק הרב רוברמן זצ"ל, שאליעזר זקן ביתו של אברהם חכם גדול היה וידע את אשר לפניו מטרת שליחותו על בוריה, שעליו למצוא אשה כזאת שתהיה כמו שרה אמנו ראויה לכהן במקדש ה' במקומה, שהשכינה תהא שרויה על משכנה, ענן קשור על פתח אוהלה ונר דולק מערב שבת לערב שבת, ושכל דבקותה בה' היתה על ידי אהבת חסד לעשות חסדים גדולים ב"מה הוא אף אתה".